

Наталя Борисівна Іванцова,

доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри теоретичної та прикладної психології Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ЯК ВИЯВ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

У статті автор розкриває питання про якість фахової підготовки майбутніх практичних психологів, розглядає теоретичні основи професійної спрямованості майбутнього психолога. Особливу увагу приділено питанню про творчі здібності студентів-психологів як вияв професійної спрямованості. Запропонований матеріал знайомить із метою, завданнями та методами професійної спрямованості майбутнього психолога через творчі здібності студентів-психологів.

Ключові слова: фахова підготовка, студент-психолог, творчі здібності, особистісна спрямованість, креативність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розглядаючи питання про якість фахової підготовки майбутніх практичних психологів, необхідно враховувати той факт, що найважливішою умовою ефективної професіоналізації є підготовка людини нової генерації, здатної до глибокого творчого і критичного мислення в межах індивідуальних можливостей, прагнень та інтересів, з високим рівнем розвитку пізнавальної активності, розвиток особистості як творчого суб'єкта професійної діяльності з розвинутими професійно важливими якостями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Основне завдання психології творчості полягає в розкритті психічних закономірностей і механізмів творчого процесу та креативності (творчості). Творчість розглядається як основа і механізм розвитку психіки (А. М. Матюшкін, Я. А. Пономарьов, І. Н. Семенов та ін.), а її дослідження пов'язується із

закономірностями мислення (Н. Г. Алексєєв, С. М. Бернштейн, В. С. Біблер, О. К. Тихомиров).

Дослідження цілого напрямку в психології творчості, відомого за назвою “креативність”, проводили такі зарубіжні вчені: Дж. Гілфорд, Б. Гизелін, А. Маслоу, С. Медник, К. Роджерс, В. Сміт, П. Торренс, К. Тейлор та ін. Однак, як відзначають автори Н. Т. Алексєєв, С. М. Бернштейн, Я. А. Пономарьов, М. Г. Ярошевський, дослідження креативності не були досить результативними. Зміст поняття “креативність” також досліджувався багатьма вітчизняними науковцями (Д. Б. Богоявленська, Н. В. Вишнякова, Л. Я. Дорфман, В. Н. Дружинін, В. О. Моляко, Я. О. Пономарьов, М. А. Холодна та ін.). Аналізуючи й узагальнюючи існуючі поняття і визначення креативності в зарубіжних дослідників, Р. Холлменн пише: “Креативність являє собою сплав сприйняття, здійснених новим способом (Маккеллар), здатність знаходити нові зв’язки (Кюбі), виникнення нових відносин (Роджерс), появу нових творів (Меррей), нахил робити та дізнаватися нововведення (Лассуель), діяльність розуму, що призводить до нових прозрінь (Жерар), трансформацію досвіду в нову організацію (Тейлор), уяву нових констеляцій значень (Б. Гизелін)”. Але більшість психологів робить акцент у визначенні креативності на особливостях або якостях особистості. Дж. Гілфорд вважає, що креативність і творчий потенціал можуть бути визначені як сукупність здібностей та інших рис, які сприяють успішному творчому мисленню.

Метою статті є характеристика творчих здібностей студентів-психологів як вияв професійної спрямованості.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Опираючись на особистісно-діяльнісну концепцію Г. Костюка (розвиток особистості як індивідуальності), гармонійний розвиток особистості й ефективність, продуктивність професійної діяльності пов’язано, насамперед, з проблемою гармонійної і творчої цілісності, суб’єктивного та об’єктивного формування образу професіонала [6].

У процесі професійного становлення перед студентом постає необхідність не лише отримати знання, уміння і навички з фахових дисциплін, а й здобути вміння творчо засвоювати і використовувати інформацію, викристалізувати творчу позицію щодо реалізації своїх здобутків у діяльності. Процес особистісної інтеграції та зростання може забезпечуватися різними шляхами, й одним із них є спрямованість людини до її творчого потенціалу, того ресурсу, який є невичерпним джерелом життєвої сили. Формування та виявлення творчих здібностей студентів-психологів могли б стати запорукою вдосконалення їх професійної підготовки. Творчість може виявлятися як у житті, так і в здатності експериментувати в будь-якій галузі знань.

Оскільки спрямованість особистості ми розглядаємо як динамічну тенденцію (С. Л. Рубінштейн), що містить у собі мотиви, потреби, інтереси, а також сукупність ставлень людини до навколишньої дійсності, особливості ставлення особистості до своєї професії є виявом професійної спрямованості особистості. Отже, творче ставлення студентів-психологів до цієї професії ми будемо розглядати як вияв їх професійної спрямованості. Тому розглянемо особливості поняття творчості у психологічній науці.

Вищим виявом професіоналізму є творча праця. У зв'язку з цим В. А. Роменець зазначає таке: “Вище вираження своєї індивідуалізації людина знаходить у творчій діяльності. Навіть наукова творчість, яка має своєю метою відкривати об'єктивні закони дійсності, не може відбуватися інакше, як шляхом використання “індивідуальної методики” індивідуального таланту” [9]. Унікальна, самобутня особистість реалізується в творчій діяльності.

Динамічна особистісна характеристика творчості виражається в креативності та її основних показниках. Однак парадокс полягає в тому, що якщо творчість є науково сталою категорією в психологічній науці, то саме поняття “креативність” ще не знайшло гідної дефініції в психологічних словниках і не має достатньої наукової інтерпретації в психології творчості.

У цьому випадку, розглядаючи творчість як особливий вид людської активності нерегламентованого, продуктивного, перетворювального характеру,

креативність (лат. creatio – створення) розуміємо як одну із загальних здібностей людини – загальну здібність до творчості. Креативність є ціннісно-особистісною творчою категорією, невід’ємною частиною людської духовності й умовою творчого саморозвитку особистості, а також суттєвим резервом її самоактуалізації.

Слід зазначити, що термін “креативність” у вітчизняну психологічну термінологію ввійшов відносно недавно. Тенденція до виокремлення креативності як специфічного виду здібностей виникла в 50-ті рр. ХХ ст. і пов’язана, насамперед, з іменами відомих американських психологів Терстоуна та Дж. Гілфорда.

Звернімося до визначення цього поняття. У психологічному словнику зазначається, що креативність (від лат. creatio) – створення, породження. Креативність – характеристика творчих здібностей індивіда, яка виявляється в готовності продукувати принципово нові ідеї [5, с. 178].

На сьогоднішній день існує дуже багато тлумачень креативності. Загальноприйнятим є визначення американського дослідника Дж. Гілфорда. Він розглядає це поняття як здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення [2].

Вивчення креативності в зарубіжній психології ведеться в основному в двох напрямках: 1) дослідження зосереджено навколо питання про те, чи існує певна кореляція між креативністю й інтелектом, орієнтуючись на вимір пізнавальних процесів; 2) дослідження спрямовано на вирішення проблеми, чи є особистість з її психологічними особливостями суттєвим аспектом креативності; особлива увага приділяється особистісним і мотиваційним аспектам.

Для вітчизняних науковців творчість пов’язана з постановкою та вирішенням нових завдань або зі знаходженням нових способів вирішення завдань, що вирішувались раніше (В. О. Моляко, Я. А. Пономарьов, В. В. Клименко). З іншого боку, у традиціях вітчизняної психології проблему творчої самореалізації особистості вивчають з точки зору її життєвого шляху

(С. Л. Рубінштейн, Б. Г. Ананьєв, Л. І. Анциферова, К. А. Абульханова-Славська). Умовно виокремлюють дві протилежні життєві позиції особистості: ставлення до життя як уже до поставленого (суспільством, традиціями) завдання і ставлення до життя як до творчого завдання, тоді життєвий шлях може стати для людини творчим актом її самореалізації [10].

На сучасному етапі розвитку вітчизняної психологічної науки креативність характеризується різноплановістю визначень: здатність до здійснення дуже високого рівня інтелектуальної активності (Д. Б. Богоявленська); здатність породжувати велику кількість різноманітних оригінальних ідей у нерегламентованих умовах діяльності (М. Холодна); здатність перетворювати знання за допомогою уяви та фантазії (В. М. Дружинін); інтегрована якість особистості (Я. О. Пономарьов) та ін.

Узагальнюючи вищезазначене, слід сказати, що креативність слід розглядати як особистісно значущу соціальну якість, яка допомагає здійснювати “самобудівництво”. Отже, креативність не є певною характеристикою пізнавальних процесів, а являє собою одну з найглибших детермінант особистості, що характеризує можливість повноцінної самореалізації в усіх сферах життєдіяльності, а також у процесі професіоналізації.

Подальший розгляд природи креативності ґрунтується на аналізі основних експериментальних підходів до її вивчення. У найзагальнішому вигляді їх можна об'єднати в дві великі групи відповідно до спрямованості.

До першої групи варто віднести дослідження загальнопсихологічної і концептуальної спрямованості. Психологи цієї групи досліджували методологічні основи психології творчості, закономірності та механізми творчої діяльності. У психології творчості нагально постає проблема створення загальнопсихологічної теорії (Б. Ф. Ломов, Я. А. Пономарьов, О. К. Тихомиров) з метою інтеграції соціально значущих результатів досліджень різних напрямків психології.

Другу групу становлять експериментально-емпіричні дослідження творчості диференційно-психологічного типу, орієнтовані на виявлення й опис особистісних характеристик і здібностей до творчої діяльності, інтелектуальної активності, що одержали назву “креативність”. У межах накопиченого емпіричного матеріалу можна помітити відносну різнобічність та строкатість отриманих результатів, однак підкреслюється узагальненість диференційно-психологічної проблематики.

Творчість розглядається як сутність активності психіки, основа її розвитку з позиції системного аналізу психологічної установки в теорії творчості (Н. В. Кіпіані, 1987); типи наукової творчості у зв’язку з аналізом різних засобів діяльності (Н. Г. Алексєєв, 1975, Е. Г. Юдін, 1971); творча інтелектуальна активність як процедурна творчість; рефлексія як засіб творчого розуміння та її значення в організації творчого процесу.

Тривають суперечки психологів, які відстоюють одну з точок зору на креативність як новий продукт або результат творчого мислення (К. Тейлор, О. К. Тихомиров, В. А. Терехов та ін.). В інших дослідженнях відзначається домінування творчого процесу створення нового (Р. Арнгейм, А. В. Брушлінський, Р. Уоллес, В. А. Моляко, П. М. Якобсон та ін.). Найбільш яскраво ця позиція виражається в працях Р. Арнгейма, який стверджує, що “про творчість уже не можна судити за тим об’єктом, який створюється... Креативність – це повне розгортання знань, дій і бажань” [1]. Досліджуючи проблему евристики в психології, В. Н. Пушкін пише: “Психологічний процес, за допомогою якого вирішується проблема, виробляється нова стратегія, виявляється щось нове, зветься... евристичною діяльністю” [8].

Характеристики креативності пов’язано з комплексом психічних властивостей, що виявляються в певній продуктивній або професійній діяльності. Дж. Гілфорд, Ю. Н. Кулюткін, Я. А. Пономарьов, Н. В. Рождественська, П. Торренс та ін. виокремлюють різні здібності як елементи креативності. Основна здібність, на їхню думку, виражається в можливості проектування і генерування ідей. Терміном **креативність** у

психологічних дослідженнях позначається комплекс інтелектуальних та особистісних особливостей індивіда, які сприяють самостійному висуненню проблем, генеруванню великої кількості оригінальних ідей і нешаблонному їх вирішенню.

Отже, порівняно з ранніми дослідженнями, де креативність виступає як винятковий та унікальний феномен, у сучасних дослідженнях підкреслюється тенденція розгляду креативності як процесу і комплексу інтелектуальних та особистісних особливостей індивіда, властивих багатьом особистостям. Це аргументує різні підходи до проблеми креативності: вона досліджується не лише як креативний результат, до якого, природно, приходять не кожна особистість (хоча це також проблематично, оскільки як результат виокремлюється об'єктивний соціально значущий новий результат, що досягається лише вченими і творцями), але й як особистісно значуща нова якість на основі рефлексії та суб'єктивної самооцінки. У багатьох дослідженнях креативності акцент падає на виявлення психологічних механізмів і творчого потенціалу, наявних у кожній особистості, однак у різних кількостях та якостях. При цьому виникає проблема в розходженні їх лише за рівнем і ступенем розвитку та вияву.

Отже, у традиційній психології креативність розглядалася як **особистісна категорія** і суперечки в основному велися з приводу уточнення її трактування, а саме: *креативність як дивергентне мислення* (Дж. Гілфорд, О. К. Тихомиров), або як *інтелектуальна активність* (Д. Б. Богоявленська, Л. Б. Єрмолаєва-Томіна), або як *інтегрована якість особистості* (Я. А. Пономарьов та ін.).

Ми виходимо із системного трактування **креативності як ціннісно-особистісного, багаторівневого утворення** на відміну від раціоналістичних уявлень про креативність як про суто інтелектуально-евристичну якість особистості. Креативність як ціннісно-особистісна творча категорія, будучи невід'ємною стороною людської духовності й умовою творчого саморозвитку особистості, є суттєвим резервом її самоактуалізації. Креативність виражається не стільки різноманіттям наявних в особистості знань як соціально закріплених

стереотипів, виражених у правилах і законах, скільки сприйнятливістю, чутливістю до проблем, відкритістю до нових ідей та схильністю руйнувати або змінювати устояні стереотипи з метою створення нового, одержання нетривіальних, несподіваних і незвичайних рішень життєвих проблем.

Цікавий матеріал для розуміння природи творчості знаходимо у А. Маслоу. Він розділяє творчість на первинну творчість, вторинну та інтегровану. Первинну творчість порівнює з грою щасливих захищених дітей, вважаючи, що вона виявляється в спонтанності, у так званій “другій наївності” дорослих, що поєднує свіжість світосприйняття з витонченістю розуму. Вторинну творчість дослідник пов’язував з вторинними процесами, оскільки вона потребує обдумування, зваженого підходу і більше належить до “продуктів цивілізації, наприклад, пов’язана зі створенням мостів, будинків, навіть наукових систем”. Водночас інтегрована творчість поєднує в собі первинну та вторинну і породжує справжні великі творіння. Розуміння творчості в концепції А. Маслоу є цікавим тим, що значно розширює межі стереотипного уявлення про творчість як лише вид діяльності, який має бути поданий “творчою професією”.

Співзвучні думки знаходимо в концепції іншого представника гуманістичної психології К. Роджерса, який вважав, що творчість є важливою потребою людини реалізувати себе. Під творчим процесом він розуміє “створення за допомогою діяльності нового продукту, який, з одного боку, виростає з унікальності індивіда, а з другого – зумовлений матеріалом, подіями, людьми, обставинами життя”.

В останні роки спостерігається певна спрямованість на застосування оптимальних, креативних підходів у процесі навчання.

Д. Б. Богоявленська привносить у поняття креативності ще одне значення – ініціативність, що виникає як самостійна, не стимульована ззовні активність суб’єкта у вигляді постановки проблеми самому собі, коли час, темп дій перестають відігравати роль значущого чинника [4, с. 144–148].

Якщо дослідження в галузі психології творчості ведуться досить давно, то дослідження ініціативи, які все частіше поєднуються з творчими здібностями людини, у теоретичному та експериментальному планах розпочаті відносно недавно. Ініціатива стала вивчатися як здатність досліджуваного при створенні експериментальних умов не лише виконувати пропоновані експериментатором завдання, але й активно включатися в експеримент, ставити проблеми, тобто бути інтелектуально активним (ініціативним).

На наш погляд, необхідно узгодити питання ініціативної поведінки людини з її діями інтелектуального, творчого плану, досліджувати їх у взаємозв'язку між собою та в різноманітних діях. Ініціатива може розглядатися як один із виявів передбачення.

У роботах Д. Б. Богоявленської такий механізм визначається як механізм інтелектуальної активності. Сама ж інтелектуальна активність з'являється у вигляді організації, що складається з трьох рівнів: *стимульно-продуктивного (репродуктивного, пасивного), евристичного, креативного*.

До *стимульно-продуктивного* рівня активності належать такі дії досліджуваних, при яких вони діють лише під впливом якогось зовнішнього стимулу. Це рівень дії соціального індивіда. В одних людей у цьому випадку сама нова діяльність викликає інтерес і робить приємність; в інших – діяльність викликає інтерес, поки вона нова та складна, але як тільки вона стає монотонною, інтерес у них зникає, їхню інтелектуальну діяльність уже ніщо не стимулює.

Другий рівень – *евристичний*. Досліджуваних цього рівня відрізняє вияв у тому чи іншому ступені інтелектуальної активності, нестимульованої ні зовнішніми чинниками, ні суб'єктивною оцінкою незадовільності результатів діяльності. Маючи досить надійний спосіб рішення, досліджувані продовжують аналізувати склад, структуру своєї діяльності, зіставляють окремі завдання, шукають нові, більш цікаві способи рішення. Кожна нова закономірність оцінюється як відкриття, творча знахідка. Обмеженість полягає в тому, що шукаються нові способи рішення лише для тих завдань, які поставлені ззовні.

Третій рівень – *креативний*. Виявлена досліджуваним емпірична закономірність стає для нього не формальним прийомом, а самостійною проблемою, заради якої він готовий припинити запропоновану йому в експерименті діяльність. Досліджуваним, віднесеним до цього рівня, властиво самостійно ставити проблеми, займатися поглибленим аналізом на основі рішення всього одного лише завдання. Уявлення про структуру психологічного механізму творчості, що описані в роботах Я. А. Пономарьова, у своїй основі будуються на врахуванні того, що творчість може мати зовнішній і внутрішній план дій, вона розвивається по етапах від одного етапу до іншого, у свою чергу, ці етапи стають структурними рівнями організації творчості. Рівень від рівня відрізняється ступенем переходу здійснюваних людиною дій від зовнішнього плану до внутрішнього, від неподільності процесу (способу) до їхньої виразної диференціації, від невербальних маніпуляцій та інтуїтивно знайдених рішень до вербалізації інтелектуального процесу і гранично вираженої логічності, систематичності дій. Структурні рівні організації інтелекту стають рівнями вирішення творчого завдання.

Центральна ланка психологічного механізму творчої діяльності містить роботу таких фаз: 1) логічного аналізу проблеми, що завершується крахом логічних програм; 2) інтуїтивного рішення; 3) вербалізації інтуїтивного рішення; 4) формалізації нового знання.

Здатність людини до самостійних дій (ініціатива) виявляється в умовах постійної взаємодії суб'єкта з об'єктом. Ініціатива як відображення процесуальної характеристики творчості може бути включена до складу центральної ланки психологічного механізму творчості.

В. І. Андреев [3] дає перелік творчих здібностей та класифікацію якостей особистості студента стосовно навчально-творчої діяльності. При цьому він виокремлює такі здібності:

1. Мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості. Вона виражається в допитливості, інтересі, почутті захопленості, емоційному

підйомі, прагненні до творчих досягнень, до лідерства, до одержання високої оцінки, в особистій значущості творчої діяльності, самоосвіті, самовихованні.

2. Інтелектуально-логічні. Виявляються в здатності аналізувати, порівнювати, виокремлювати основне, описувати явища, процеси, давати визначення, пояснювати, доводити, обґрунтовувати, систематизувати, класифікувати.

3. Інтелектуально-евристичні. Полягають у здатності генерувати ідеї, висувати гіпотези, фантазувати, асоціювати, бачити протиріччя, переносити в нові ситуації знання та вміння, відмовлятися від настирливої ідеї, долати інерцію мислення, мати незалежність суджень, критичність мислення.

4. Самоуправління особистості. Виявляється в цілепокладанні і цілеспрямованості, умінні планувати, самоорганізовуватися, мати самоконтроль, оцінювати самого себе, рефлексувати, бути старанним.

5. Комунікативні. Виявляються в здатності використовувати досвід інших, співробітничати з ними, організовувати, відстоювати свою точку зору, переконувати інших, уникати конфліктів.

Креативність, як зауважує Н. І. Пов'якель, необхідна практичному психологу як у професійному спілкуванні, так і у вирішенні професійно-психологічних завдань [7, с. 191]. Автор наголошує: постійно спілкуючись у своїй професійній діяльності з іншими людьми, своїми реальними або потенційними клієнтами, їх оточенням, психолог не може бути дійсно ефективним та успішним, коли йому не властиві повною мірою різні якості креативності. До таких професійно важливих якостей креативності науковець відносить: гнучкість, швидкість, точність, оригінальність, багату уяву, структурованість та організованість [7, с. 191]. До того ж креативність складає основу навичок встановлення і моделювання зв'язків.

Людині як цілісній творчій особистості та суб'єктові творчості властиві такі прагнення і стани: бути енергійним, спритним, винахідливим, чесним, прямим, безпосереднім; опиратися на факти, укладаючи їх у певні закономірності; бути спритним та прагнути до вдосконалювання своєї

експериментальної майстерності; прагнути до самостійних відкриттів, бути завзятим, наполегливим і незалежним; прагнути до співробітництва, до самостійного розвитку, духовного зростання; домінує бажання зорієнтуватися в проблемі, швидко здобувати нові знання, сприймати новий досвід; прагнення легко долати обмеження, перешкоди, прагнення до самовираження, підкреслення свого “Я”, сміливості та мужності в подоланні перешкод.

А. Н. Лук вказує на інші риси особистості студента як суб’єкта творчості: прагнення студентів, наприклад, критично ставитися до викладачів і навчальних програм (студенти самі вирішують, яким предметом і якою темою їм зайнятися); схильність до ігрової взаємодії з партнерами, прагнення навіть складні питання вирішувати в гумористичній формі; при цьому попутно можна вказати на бажання постійно бути вільним від стереотипів, бути розкутим, що виявляється у впевненості в собі, у почутті власної гідності та вмінні виступати публічно; прагнення зосереджувати увагу і довго утримувати її на якому-небудь питанні; бажання у своїх міркуваннях опиратися на першоджерела, енциклопедичні словники; прагнення виявляти проблеми там, де іншим уже все ясно; сумніватися в загально визнаних істинах; прагнення оперувати з нечітко визначеними поняттями.

Висновки. Творчість як вияв професійної спрямованості, на нашу думку, може бути розглянуто у контексті концепції мотивації (О. М. Леонтєв, Б. Ф. Ломов та ін.). Цілі і мотиви діяльності впливають на рівень її виконання. Якщо цілі особистості лежать поза самою діяльністю, якщо людина виконує її заради іншої мети, діяльність (здійснювана на рівні дії) виконується в найкращому разі сумлінно й її результат навіть при блискучому виконанні не перевищує нормативно необхідного. Відзначаючи високі здібності такої людини, не слід говорити про її високий творчий потенціал, оскільки творчість передбачає *збіг мотиву та мети*, тобто захопленість самим предметом, занурення у діяльність. У цьому випадку можна говорити про те, що мав місце розвиток діяльності з ініціативи самої особистості (фактично саморозвиток діяльності), а це, на наш погляд, і є творчість у зв’язку з професійною

спрямованістю особистості. Дослідження творчої активності студентів-психологів як вияв професійної спрямованості особистості ми досліджували також емпіричним шляхом.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. До напрямків подальших наукових досліджень віднесемо пошук ефективних форм, методів та технологій професійної спрямованості студентів психологів.

Список використаної літератури

1. Arnheim, R. The creative process / R. Arnheim // *Psychologische Beitrage*. – 1962. – Vol. 6. – № 3–4. – P. 376.
2. Guilford, J. P. A psychometric approach to creativity / J. P. Guilford. – University of Southern California, 1986.
3. Андреев, В. И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности / В. И. Андреев. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1988. – 238 с.
4. Богоявленская, Д. Б. Метод исследования уровней интеллектуальной активности / Д. Б. Богоявленская // *Вопросы психологии*. – 1971. – № 1.
5. Кондаков, И. М. Психология. Иллюстрированный словарь / И. С. Кон. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 513 с.
6. Костюк, Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк ; за ред. Л. М. Проколієнко. – К. : Радянська школа, 1989.
7. Пов'якель, Н. І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога : монографія / Н. І. Пов'якель. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. – 259 с.
8. Пушкин, В. Н. Эвристика – наука о творческом мышлении / В. Н. Пушкин. – М. : Политиздат, 1967. – 271 с.
9. Роменець, В. А. Психологія творчості / В. А. Роменець. – К. : Вища школа, 1971. – 248 с.
10. Смолінчук, Л. С. Творчість і життєвий шлях особистості [Електронний ресурс] / Л. С. Смолінчук. – Режим доступу : <http://www.newacropolis.org.ua/ua/smolinchuk28.htm>.

Стаття надійшла до редакції 22.06.2013.

Иванцова Н. Б. Творческие способности студентов-психологов как проявление профессиональной направленности

В статье автор раскрывает вопрос о качестве профессиональной подготовки будущих практических психологов, рассматривает теоретические основы профессиональной направленности будущего психолога. Особое внимание уделено вопросу о творческих способностях студентов-психологов как проявлению профессиональной направленности. Предложенный материал знакомит с целью, задачами и методами профессиональной направленности будущего психолога через творческие способности студентов-психологов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, студент-психолог, творческие способности, личностная направленность, креативность.

Ivantsova N. B. Creative abilities of students-psychologists as manifestation of their professional orientation

In the article the author reveals the problem of the quality of professional training of future psychologists, considers the theoretical foundations professional orientation of future psychologists. Special attention is drawn towards the problem of creative abilities of students-psychologists as manifestation of professional orientation. The offered material introduces the purpose, tasks and methods of professional training of future psychologists through creative abilities of students-psychologists.

Key words: professional training, student-psychologist, creative abilities, personal orientation, creativity.